

Sretan 20. rođendan Koraku!

Helena Burić

Ove godine obilježava se 20. godišnjica primjene Programa Korak po korak u Hrvatskoj i zemljama članicama ISSA-e, Međunarodne udruge Korak po korak, koja danas okuplja 56 organizacija iz Europe, Amerike i Azije. Ovo je prigoda da se prisjetimo početaka provedbe Programa u Hrvatskoj i njegova utjecaja na različite demokratske procese koji su se u odgoju i obrazovanju događali od ranih devedesetih do danas.

Program Korak po korak u Hrvatskoj se eksperimentalno počeo provoditi 1994., temeljem suglasnosti tadašnjeg Ministarstva kulture i prosvjete, isprva pod nazivom Head Start Program. Počeo se provoditi u sedam vrtića, zagrebačkim vrtićima Vrbik i Šumska jagoda, šibenskim vrtićima Građa i Radost, u vrtiću u Fažani, u Bolu na Braču i u Mačkovcu pokraj Čakovca. Nakon godine dana uključuju se još jedan vrtić u Njivicama i dva u Samoboru. Eksperimentalno uvođenje ovog programa u Hrvatskoj odvijalo se u okviru međunarodnog projekta koji je obuhvaćao više od dvadeset zemalja srednje i istočne Europe. Kreatori i nositelji projekta bili su Institut Otvoreno društvo i stručnjaci Centra za razvoj djeteta na Georgetown Sveučilištu u Washingtonu. U ovo vrijeme odgojno-obrazovni proces u Hrvatskoj je bio potpuno tradicionalan. U sobama dnevnog boravka prevladavali su visoki ormari razmješteni po kutovima soba, djeca su sudjelovala u takozvanim zanimanjima koja su osmišljavali odgajatelji, a proces se odvijao integrirajući točno određene aktivnosti koje su bile u vezi s obilježavanjem određenog godišnjeg doba ili prigode. Na panoima su prevladavali shematski prikazi izrađeni rukom odgajatelja. Usmjerenje programa donosi bitan odmak od dotadašnjeg potpuno tradicionalnog pristupa odgojno-obrazovnom procesu. Glavna polazišta Programa su individualizacija i usklađenost odgojno-obrazovnih ciljeva s razvojnim potrebama svakog djeteta, stvaranje uvjeta za slobodan izbor aktivnosti primjerenih individualnim

možnostima djeteta, uključivanje i djelatno sudjelovanje roditelja i drugih članova obitelji u program i rad vrtića – a jedan od važnijih zahtjeva provedbe bilo je i prihvaćanje različitosti i zastupanje prava djece, osobito djece s posebnim potrebama. Svrha uvođenja ovog programa bila je pomoć u implementaciji i kvalitetnoj primjeni modela demokratizacije odgojno-obrazovnog procesa u predškolskim ustanovama. Uz kuriku-

nje institucije u kojoj se započinje reflektirati cjelokupna skrb zajednice (mezo i makro sustav) za potrebe djeteta (mikro sustav). (Kunstek, 2003.)

Tijekom lipnja 1996. napravljena je evaluacija programa u vrtićima koji su završavali drugu godinu realizacije. U evaluaciji je korišten instrumentarij koji je izradio Centar za razvoj djeteta na Georgetown Sveučilištu u Washingtonu i u suglasnosti s hrvatskim timom. Evaluacijom su obuhva-

organiziran po centrima aktivnosti, što samo po sebi čini da se primjenjuje drukčija metodika, da se više pozornosti posvećuje manjim grupicama djece, individualnom djetetu, a manje radu s cijelom grupom djece... Korak po korak jest program koji je javan i bez vjerske i ideološke orijentacije. Temelji se na suvremenim dostignućima znanosti (Piaget, Vygotsky, Erickson), zato držim da ima velikih izgleda da se proširi i na druge vrtiće u zemlji.

Hrvatski predstavnici na ISSA-inoj konferenciji u Budimpešti na kojoj je proslavljena 20. godišnjica Koraka

lum koji je preveden, modificiran i u skladu s Programskim usmjerenjem i stručno recenziran, odgajatelji i ostali djelatnici vrtića uključeni u projekt prošli su stručno usavršavanje putem seminara i nastavak usavršavanja prema akcijskom modelu putem uvida u rad pomoću videozapisa, refleksijom, a zatim i unapređivanjem rada. Nakon dvije godine Program mijenja naziv u Korak po korak. Promjena u nazivu označavala je jači naglasak na sljedećim komponentama: prilagođavanje rada novim organizacijskim uvjetima (ukidanje pomoćnih odgajatelja), emancipacijska dimenzija programa, pojačana fleksibilnost u odnosu na specifične potrebe okruženja u kojem vrtić djeluje. Sam koncept Programa Korak po korak u najboljoj mjeri odgovara Bronfenbrennerovom poimanju ekološke pedagogije i vrtića kao središ-

ćeni vrtići koji su sudjelovali u Projektu Korak po korak, odgajatelji, roditelji, ravnatelji i djeca u procesu. Evaluacija je provedena uz iscrpnu videodokumentaciju, razgovore i refleksije s odgajateljima. Nositeljica evaluacije bila je prof. dr. Arjana Miljak. U evaluacijskom izvješću prof. dr. Miljak navodi: *Promatramo li uspjeh ovog programa, možemo sa sigurnošću tvrditi da je uspio promijeniti sliku ovih ustanova, promijeniti u velikoj mjeri stil i način rada s djecom, organizaciju ustanove i raspored prostora, te opremu prilagoditi potrebama i interesima djece. Uspio je u punom smislu riječi uključiti roditelje u rad vrtića, bilo u obliku davanja potpore organizaciji vrtića, izravnim sudjelovanjem u radu (roditelji volonteri ili asistenti), što je značajna novina za našu zemlju i to smatram velikim uspjehom programa...U svim je vrtićima prostor*

Izdavačka djelatnost koja pomiče praksu

1997. implementaciju Programa preuzima Udruga roditelja 'Korak po korak', koja 2003. osniva Pučko otvoreno učilište 'Korak po korak'. Učilište nastavlja s razvojem Programa, razvojem edukacija i nakladničkom djelatnošću, dok Udruga roditelja 'Korak po korak' nastavlja sa svojim aktivnostima podizati razinu svijesti roditelja o važnosti primjene pristupa usmjerenog na dijete kroz programe kao što su Roditelji-zastupnici djece, Škola otvorena roditeljima, CAP program prevencije zlostavljanja djece i drugi. U suradnji Koraka i domaćih stručnjaka i znanstvenika nastaju priručnici – Priručnik za početno čitanje i pisanje Kad kraljeva piše kraljeviću (Čudina-Obradović, M.) i Priručnik za matemati-

Pripremili smo za vas

ku *Kladim se da možeš* (Vlahović-Štetić, V. i Vizek Vidović, V.). Uz spomenute priručnike, u izdavačkoj djelatnosti Pučkog otvorenog učilišta 'Korak po korak' objavljena su i četiri naslova u suizdavaštvu s tvrtkama Mali profesor i Educa.

Prvi priručnici u izdanju Koraka – *Kurikulum za jaslice*; *Kurikulum za vrtiće* i *Kurikulum za inkluziju* predstavljaju temeljne priručnike koji su brojnim odgajateljima i stručnim suradnicima pružili obilje ideja i poslužili kao vodič za konkretizaciju Programskog usmjerenja odgoja i obrazovanja predškolske djece (1991.), dokumenta koji i danas predstavlja temelj humanističko-razvojne prakse. U novije vrijeme Pučko otvoreno učilište 'Korak po korak' objavljuje priručnike *Integrirano poučavanje* (Čudina-Obradović, M. i Brajković, S.) i *Zajednica učenja odgojno-obrazovnih djelatnika* (Brajković, S.). Ovi su priručnici usmjereni na profesionalizaciju rada odgajatelja i učitelja i pružaju jasne ideje za oživotvorenje u praksi, a njihova je posebna vrijednost da se temelje na iskustvima hrvatskih odgojno-obrazovnih ustanova što daje motivaciju vrtićima i školama da svoju praksu mijenjaju 'iznutra'.

Na kraju, važno je napomenuti kako je u izdanju Koraka pokrenut i časopis 'Dijete, vrtić, obitelj', ujedno prvi i još uvijek jedini specijalizirani časopis za rani i predškolski odgoj u nas. Časopis neprekidno izlazi od 1995. i sljedeće godine navršava 20. godišnjicu izlazenja. 'Dijete, vrtić, obitelj' donosi praktičnu stranu gledanja na znanost o ranom odgoju, popularan je među odgajateljima i sadržava teme vezane uz djelovanje predškolskog odgoja. Prije pet godina pokrenut je i partnerski časopis 'Djeca u Europi' koji se izdaje na petnaest europskih jezika. Ovim časopisom Korak je 'uveo' Hrvatsku u europski obrazovni prostor i prije nego je Hrvatska službeno ušla u EU.

Od 1994. godine do danas seminare prema Programu Korak po korak završilo je preko 4.000 odgajatelja, a u suradnju se se uključila 34 sveučilišna profesora. Teško je i procijeniti koliko je djece predškolske dobi u tom dva-

desetogodišnjem periodu bilo obuhvaćeno Programom.

Voditelji seminara su odgajatelji i stručni suradnici koji u svojoj praksi primjenjuju nove razvojno-primjerenne strategije poučavanja. Oni u radionice unose duh autentičnosti jer govore o tematici koja im je bliska i u kojoj imaju neposredno iskustvo. Evaluacije radionica pokazuju da je put unošenja promjena 'odozdo' pravi put, jer su dobivene informacije, provjerene u praktičnom radu odgajatelja, najvrjedniji dio radionica.

Kako od početka primjene sve veći broj odgajatelja i učitelja završava

Kroz različite aktivnosti Pučko otvoreno učilište 'Korak po korak' pomaže odgojno-obrazovnim djelatnicima da uočé rizike kojima su izložena djeca iz ranjivih grupa te da osmisle intervencije kojima će se ti rizici ublažiti. Prošle je godine u suradnji s udrugom Uzor i uz financijsku podršku EU osnovana Mreža podrške romskoj djeci REYN-Hrvatska (dio međunarodne mreže Roma Early Years Network). Članovi mreže su učitelji, odgajatelji, romski pomagači, institucije, nevladine i druge organizacije i pojedinci u području odgoja i obrazovanja koji kroz aktivnosti mreže lakše prevladavaju

Znanstvena utemeljenost Programa 'Korak po korak' temelji se na teorijama Jeana Piageta, L. S. Vygotskog, Jeromea Brunera, Johna Deweya, Marie Montessori, Erica Ericksona i Sue Bredekamp. Cilj ostvarivanja Programa jest razviti i potaknuti osobine djeteta predškolske dobi koje će mu pomoći prilagoditi se i prihvatiti promjene, kritički promišljati i biti sposobno učiniti izbor, samostalno i kompetentno rješavati probleme, razmišljati kreativno i domišljato, te biti zainteresirano za vlastito okruženje i društvo.

seminare o primjeni pristupa usmjerenog na dijete, Međunarodna udruga 'Korak po korak' početkom 2000. razvija instrument *ISSA Pedagoški standardi* kojem je cilj omogućiti odgojno-obrazovnim djelatnicima objektivn uvid u kvalitetu vlastitog rada. Instrument služi i kao alat za unapređenje kvalitete rada odgajatelja, ali i kao sredstvo za daljnje planiranje vlastitog razvoja i planiranje novih strategija za unapređenje vlastite odgojno-obrazovne prakse. Revidirana verzija ISSA Standarda koju danas koristimo temelji se na suvremenim saznanjima o dječjem razvoju, neuroznanosti i teorijama učenja i koristi se kao alat u planiranju unapređenja prakse u mnogim hrvatskim vrtićima i školama.

Posebna briga za djecu iz ranjivih grupa

Posljednjih nekoliko godina 'Korak' je kroz svoje programske aktivnosti naglašeno usmjeren na kvalitetno obrazovanje djece iz ranjivih skupina, u prvom redu djece s teškoćama u razvoju te siromašne djece, djece čiji su roditelji niskog obrazovnog statusa i djece kojima hrvatski nije prvi jezik.

izazove na koje nailaze tijekom rada s djecom romske nacionalnosti.

Istovremeno, 'Korak' nastavlja s provedbom stručnog usavršavanja odgajatelja i učitelja i mentorskom podrškom odgajatelja i učitelja. Trenutno se u suradnji s UNICEF-om provodi projekt 'KORAK prema INKLUZIJU' u 17 vrtića iz Vukovarsko-srijemske, Sisačkomoslavačke i Šibensko-kninske županije. Velika mreža trenera i suradnika koja se izgrađivala u posljednjih 20 godina i nadalje utire put razvoja pedagoške djelatnosti – ne samo kroz provedbu i razvoj edukacija već i kroz sudjelovanje u radnim grupama za kreiranje nacionalnih dokumenata, od HNOS-a do nedavno usvojene Strategije obrazovanja, znanosti i tehnologije. Međunarodna udruga 'Korak po korak', čiji je član i Pučko otvoreno učilište 'Korak po korak', danas je jedna od najvažnijih mreža organizacija koje se bave odgojem i obrazovanjem u Europi. To je dovoljan razlog da 'Koraku' poželimo još mnogo rođendana u provedbi misije unapređenja kvalitete odgojno-obrazovnog procesa i stvaranja na dijete usmjerenih vrtića i škola.